

Манелюк Ю.М.

*кандидат політичних наук, доцент кафедри політології
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

РЕЛІГІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На всіх етапах історичного розвитку нашої держави релігія й церква як форма суспільної свідомості та інститут громадянського суспільства були одним із важливих чинників політичного процесу в Україні. Значення цього чинника суперечливе. Не скрізь і не в усьому він чітко простежується. Далеко не кожен учасник політичного процесу віддає йому належне. Не відразу вдається з'ясувати його природу. А тому дослідження місця, ролі і важливості релігійного та церковного чинників у політичному процесі постає як одна із необхідних складових усвідомлення природи й спрямованості цього процесу [1].

Безперечно, релігійні організації здатні виступати на боці певних політичних сил і справляти досить відчутний вплив на політичне життя суспільства [4, с. 126-129]. Не лише політики намагаються використовувати релігійні організації, а й самі церкви, їхні ієрархи, духовництво, частина простих віруючих також орієнтуються на певні політичні сили, намагаються з ними співпрацювати. Деякі церкви та релігійні діячі так втягнулися у вир політичних подій, що серед них з'явилися свої «ліві», «праві», помірковані й радикально налаштовані. В той чи інший спосіб релігійні групи беруть участь у політичному житті суспільства. Ця участь визначається або релігійною ідеологією, або об'єктивними обставинами їх функціонування. Участь може виражатися у формі політичної пасивності, орієнтації на неучасть, підтримки влади або відчуження від влади певної частини населення. Вони не тільки не чинять опору їх втягненню в політику, а, навпаки, добровільно долучаються до неї. Деякі з них відкрито співпрацюють з тими чи іншими політичними партіями, виступають під їхніми прапорами й гаслами.

І церква, і держава служать тому самому народові, тому їх треба вважати партнерами. Кожен має свою царину діяльності, повинна поважати паралельну структуру і не втручати у її діяльність. В ідеально налагодженому суспільстві ці два партнери доповнюють один одного, хоча ніколи не зміють зливатися в одну дійсність або бути підпорядкованими один одному.

На жаль, у житті мало що відбувається ідеальним чином. З гіркого досвіду

століть відомо, які негативні наслідки те, що держава використовує Церкву як підрозділ своєї структури, або навпаки - що релігійна організація намагається керувати суспільством з допомогою державних структур, обмежуючи свободу і права громадян. А як же тоді бути зі святим началом? Чи від такого повороту не зникає саме розуміння церкви як чогось важливого і потрібного людям?

У зв'язку з цим постають цілком логічні запитання: Чому Церква, яка повинна бути нашою духовною колицею, місцем єднання людини з Богом стає маріонеткою в руках влади? Чи повинна держава втручатися в діла Церкви?

Як стверджують представники Церкви, наприклад Єпископ Філарет «Церква відокремлена від держави, але не може бути відокремлена від суспільства.»[6]. На практиці ми маємо прямо протилежне. Вже саме прийняття християнства Володимиром на Русі поклато початок конфлікту між цими соціальними інститутами: церквою, державою та суспільством.

По-перше, почнемо з того, що князь Володимир був язичником. Більше того, ставши в 980 році правителем Київської Русі, він навіть спробував провести в державі релігійну реформу, бажаючи звести стародавні вірування слов'ян в статус державної релігії (до цього віра у русичів не змішувалася з політикою). Пізніше згідно з літописом «Повісті временних літ», після хрещення у Візантії Володимир повернувся до Києва і почав люто знищувати ним же споруджених язичницьких кумирів. Після розправи над язичницькими кумирами князь оголосив: «На ранок всяк зійде на річку Почайну хреститися. А коли хто від нехрещених завтра до річки не з'явиться, багатий чи жебрак, вельможа чи раб, той за противника за велінням моєму полічений буде».

Тобто, релігія насаджувалася силою, але ж свобода світогляду (совісті) є сферою, яка за своєю сутністю не має будь-якої правової санкції. Долучення (участь) людини до віри залежить від інтимного переконання, над яким держава, навіть за її бажання, не має можливості здійснювати вплив. Свобода світогляду, думки є фундаментальним положенням, що зумовлює розвиток усіх інших свобод, включаючи релігійну свободу, право віросповідання [2, с. 95-100]. Виправдати це можна звернувшись до літератури з канонічного права, де апостол Павло писав: «Усяка душа нехай підкоряється вищій владі; бо немає влади не від Бога, існуючі ж власті поставлені Богом. Тому той, хто противиться владі, противиться Божому повелінню...» [5, с. 212]. Тобто, за Біблією, держава може вільно вибирати у яку релігію вірити її народу? Де ж церква відокремлена від держави?

Християнство як державна релігія Київської Русі обґрунтовувало певну систему духовних авторитетів, правил і законів буття. Воно не лише запозичило

моральні норми античної культури, але і зробило певний внесок у розвиток етики, акцентуючи увагу на пріоритетній ідеї братського єднання людей в ім'я зміцнення держави, на осмисленні важливості моральних якостей людини, а головне - на ідеї смирення, покори князю як наміснику Бога на Землі. Для влади релігія була радше інструментом збереження тієї ж таки влади. Тому релігія стала одним із чинників, який постійно враховували у своїй державній політиці князі Київської Русі.

На сьогоднішній день ця тенденція зберіглася. Православ'я є дуже зручною ідеологією для впливу на суспільство. Найбільш виразно це проявляється у Російській Федерації, де Цар-Батюшка Путін є намісником Бога на Землі, який захищає та бере під своє крило всі слов'янські народи та який є гарантом миру, злагоди, любові та єдності в усьому східному світі. Церква підвладна «монархії» Путіна, вона пояснює її існування волею Бога.

Можемо стверджувати не лише про вплив держави на церкву, а й навпаки: церква (а також її інформаційне поле - релігійна преса) здійснює вплив на державу (її ідеологію, культуру). Православна періодика як одна із форм суспільного спілкування виступає джерелом інформації для специфічної аудиторії - для людей віруючих, що меншою мірою аналізують цю інформацію, а більшою мірою сприймають її за дійсність. [3]. Але у Церкві не повинно бути самоціллю головним чином вплив на суспільство. Першим все ж є допомога жити по заповідях Божих.

Виходячи з вищесказаного, держава в Церкву втручатися не повинна, бо приналежність до Церкви - справа особиста і суто добровільна, на відміну від приналежності до держави, якій ти стаєш зобов'язаний за правом народження і дуже рідко за вибором.

Література

1. Журавський В. Релігійні чинники у політичному процесі України // Спостерігач. - № 21. - лютий 1996р.
2. Кочкадан А. Загальні засади взаємодії держави і релігійних об'єднань в Україні: новелізація правового регулювання. - Вісник Львів. УН-ТУ Серія юрид. 2009. Вип. 49. - С. 95-100.
3. Левчук М.А. Діалог церкви і держави: концептуальні проблеми (на матеріалі православної газети «Дзвони Волині») / <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1389>
4. Пасічний Р. Релігія та політика: взаємовідносини в Україні / Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. - 2007. - Вип. 19. - С. 126-129.

5. Цыпин В. Церковное право. - М. 1994, Издательство МФТИ, - с. 212.
6. Доповідь єпископа Філарета на круглому столі «Роль Церков у розвитку громадянського суспільства» / http://www.upc.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1175%3A-q-q&catid=30%3A2011-02-09-21-35-03&Itemid=38&lang=ru